

Het grote ecologische pluktuinboek

Lies Couckuyt & Monique van Wegen

Het grote ecologische
**pluktuin
boek**

Creër je eigen uitbundige bloementuin

VONK
UITGEVERS

Inhoudsopgave

Voorwoord 13

1 De basis

Start jouw bloementuin

Introductie 16

Locatie 16

Meten is weten 16

Het nut van botanische namen 19

Gereedschap 20

Je pluktuin organiseren 23

Drie succesfactoren 23

Vijf bloemgroepen 23

IJkpunten 31

Valentijnsdag, begin van het zaaiseizoen 31

IJsheiligen, laatste nachtvorst 31

Zomerzonnwende, midzomer 31

IJsduivels, eerste nachtvorst 31

Een doorbloeiende tuin 34

2 De bodem

Het goud van jouw pluktuin

Je bodem begrijpen 38

Organisch materiaal en humus 38

Textuur, van zand tot klei 38

Bodemstructuur 40

Bodemleven 40

Je bodem verzorgen 41

Lekker toedekken 41

Groenbemesters 41

Beschikbare nutriënten 45

Zuurtegraad 46

Bemesting 46

3 Lente

Klaar voor de start

Klussen 50

De bodem 50

Voorzaaien 50

Rechtstreekszaaien 58

Vaste planten 59

Verjongen 59

Vermeerderen 61

Vermeerderen dahlia's 62

Knollen splitsen 62

Knollen stekken 62

Zaaien 62

Ondersteuning 64

Individueel ondersteunen 64

Samenbinden met touw 64

Horizontale ondersteuning 65

Verticale ondersteuning 65

Onze favoriete voorjaarsbloeiers 67

4 Vaasleven

Oogsten en snijbloemallure

Lang vaasleven 100

Houdbaarheid 100

Eendagsvliegen 100

Varieer met vorm en kleur 100

Vijf ingrediënten 103

Showstoppers 103

Toortsen 103

Ondersteunend 103

Vullers 103

Lucht 103

Zo schrik je een perfect boeket 106

Kniptips 108

5 Zomer

Tijd van overvloed

Klussen 112

Water geven 112

Wieden 115

Toppen van jonge planten 119

Deadheaden 119

Bloemportretten zomerbloeiers 121

6 Een weerbare tuin

Werk met de natuur samen

Met de natuur mee tuinieren 142

Biodiversiteit brengt balans 142

De rust van roteren 142

Kies de juiste standplaats 142

Combineren maakt sterk 145

Geef de moed niet op 145

Gewenste en ongewenste gasten 146

Nuttige insecten en veelvraten 146

Ziekten 147

Virussen 149

7 Herfst

Oogsten en opruimen

Klussen 154

Zaaien in september 154

Dahliaknollen opgraven 157

Bollen poten 157

8 Zelf zaden winnen

Van zaad tot plant, van plant tot zaad

Zaadteelt op Fleur-Couleur 162

Een strak plan 162

Basiskennis 162

De functie van een bloem 162

Variëteiten kunnen kruisen 165

Bestuiving 165

Veredeling 167

De praktijk 168

Isolatie 168

Een paar aandachtspunten 168

Zaden oogsten 170

Zaden schonen 170

Bewaren en kiemkracht 171

9 Winter

Verstilling

Klussen 174

Gereedschap nalopen 174

Jouw jaarplan 178

Bloemen drogen 180

Droogbloemen 180

Droogbloemen oogsten 180

Wat heb je nodig? 180

Favoriete soorten om te drogen 183

10 Een teeltplan

Tot in de puntjes

Een teeltkalender 186

Van zaad tot bloei 186

Houd een logboek bij 189

Zet je planning uit op je kalender 194

Een plattegrond 195

Teeltbedden 195

Vruchtwisseling 195

Je rotatieplan uitwerken 200

Tabellen 204

Hoe groot wordt jouw tuin? 213

Index 214

Handige adressen 219

Colofon 220

Voorwoord

Bloemen raken mensen. Een bos bloemen is troostrijk en een ultiem gebaar om iets te vieren. Zodra mensen een stap op onze velden zetten, zien we glimmende ogen en stralende gezichten. Niet alleen onze tuinen komen tot bloei.

Bloemen telen is voor ons voedsel voor de ziel. Het is elk jaar weer vervullend om een bonte bloemenpracht in je tuin te zien staan, of je die nu verkoopt, weggeeft of op je eigen tafel zet. Bloemen zonder vliegkilometers, energieverbruik en schadelijke stoffen. Ben je uit op vrolijke bloemenborders, een (mini-)pluktuin of wil je je tuin groter en strak georganiseerd aanpakken, snijbloemen geven je altijd plezier. En voor sommige bloemen geldt: hoe meer je ze knipt, hoe meer je er krijgt.

Wij telen al heel wat jaren ecologische bloemen. Door deze ervaring, onze opleidingen en door te experimenteren, weten we intussen goed wat wel en wat niet werkt om eerlijke bloemen te telen in harmonie met de natuur en in het ritme van de seizoenen.

Met dit boek nemen we je graag mee in onze ervaring, ongeacht de grootte van je tuin. Het boek is zo geschreven dat het niet uitmaakt wat je startpunt of je doel is. Van een bloemenfeest in eigen achtertuin tot volks- en schooltuinen of het telen op professionele schaal: de basisprincipes zijn hetzelfde. We beschrijven in dit boek alle informatie die we zelf graag hadden willen hebben toen we begonnen. En die we nu graag doorgeven aan jou.

We beginnen met de basale kennis die je direct inzicht en houvast geeft en we eindigen met een heus rotatieplan voor degenen die het tip-top aanpakken. Daartussen staan nog acht hoofdstukken. Over de bodem, want als je meer afweet van de processen in de bodem geeft dat je letterlijk goede grond. En hoe je je tuin weerbaarder maakt tegen allerlei plaagbeesten en ziekten. We nemen je mee langs de vier seizoenen en de tuinwerkzaamheden die daarbij komen kijken. We vertellen hoe je zaden kunt winnen zodat je in het nieuwe seizoen weer je eigen bloemen kunt telen. In de bloemporetten staan de praktische teelttips & tricks van bijna vijftig verschillende bloemsoorten, stuk voor stuk onze favorieten. En natuurlijk is er aandacht voor de oogst: hoe je écht mooie boeketten maakt.

Tijdens het samen schrijven kwamen er soms verschillen in onze aanpak op het veld aan het licht, terwijl ieder van ons met onze 'eigen' aanpak goede resultaten behaalt. Dat laat zien dat je met de basistechnieken en kennis in dit boek vooral zelf in je tuin moet gaan ervaren wat daar het beste werkt. We moedigen je aan om veel uit te proberen, te observeren en mee te bewegen met je tuin.

We wensen je een zee van bloemen,

Lies en Monique

De basis

Start jouw bloementuin

Is een mooie bloementuin ook jouw droom? Zo'n pluktuin waar je eindeloos uit kunt plukken? Wil je de kunst van een lang bloeiende tuin onder de knie krijgen? Als je een paar basisbegrippen kent, weet je waar je moet beginnen. Met deze eerste handvatten helpen wij je direct goed op weg.

▲ BOEKET VAN LOUTER TWEEJARIGEN

Onze favoriete lentebloeiërs

Al in de prille lente begint het bloemenfeest. Eerst komen de vroege voorjaarsbollen en -knollen uit, gevolgd door de tweejarigen die je het jaar daarvoor al gezaaid hebt. Het fijne van tweejarigen is dat het vroege bloeiërs zijn die het gat vullen tussen de bloei van je voorjaarsbollen en -knollen en de winterharde eenjarigen.

Ook in de lente bloeiende vaste planten zullen terugkeren en zich tooien met hun bloemen. Tot slot komen de winterharde eenjarigen ook tot bloei. En als je die in de herfst opnieuw zaait, zullen ze als plantje overwinteren in je tuin en zich in de lente daarop weer op tijd aandienen.

We beschrijven per bloemengroep onze lentelievelingen onder de snijbloemen en hun variëteiten en nemen je mee van zaai tot bloei. Per soort krijg je oogsttips voor het langste vaasleven.

Hier staan de icoontjes voor:

doorbloeier

opeenvolgend zaaien

medium bloeier

toppen

eendagsvlieg

deadheaden

ondersteuning

Vingerhoedskruid

Digitalis purpurea. Weegbreefamilie
(Plantaginaceae)

Heel veel stelen geven ze niet per plant, maar ze hebben met hun markante vingerhoedjes zo'n statige schoonheid dat ze in onze tuinen zeker niet ontbreken. Omdat vingerhoedskruid ook graag in de halfschaduw staat, zijn deze planten heel geschikt om de schaduwrijke plekjes in je tuin te vullen, al doen ze het ook in de volle zon. Ze zijn je ongetwijfeld bekend in hun hardroze kleur, maar er zijn ook mooie variëteiten. Hommels zijn er dol op en je ziet ze vaak in de bloemen klimmen. Let wel op: alle delen van de plant zijn giftig. Na het oogsten is het fijn om je handen te wassen.

Van zaai tot bloei

De zaadjes zijn extreem klein en het zijn lichtkiemers. Je kunt ze dus gewoon op de aarde leggen zonder te bedekken. Druk ze wel goed aan. Je zaait ze in de periode april-mei-juni, en ze komen in bloei het jaar daarna, vanaf mei. Vingerhoedskruid zaait zichzelf ook makkelijk uit. Het heeft geen specifieke bodemvereisten en wordt 80-150 cm hoog. Ondersteuning is niet nodig. De plantafstand is 30x30 cm.

Mooie variëteiten

- * 'Dalmatian Peach': mooie abrikooskleurige bloemen, sterven af na het eerste jaar.
- * 'Pam's Choice': witte bloemen met donkerrode vlekjes binnenin. Geeft meerdere jaren bloei.
- * Je kunt ook de traditionele, inheemse variëteit kiezen met zijn hardroze en lichtroze-witte tinten.

Oogst

Oogst als de onderste hoedjes openstaan en de rest nog in de knop zit. Als een bloemetje bestoven is, zal het snel van de steel vallen. Na de oogst van de grote bloemstelen kun je wat later de veel kleinere zijstengels oogsten.

◀ VINGERHOEDSKRUID 'DALMATION PEACH'

Wede

Isatis tinctoria. Kruisbloemenfamilie
(Brassicaceae)

Wede bloeit in het voorjaar met opvallende, gele schermen. Zoals de botanische naam al aangeeft is wede een verplant, vroeger geteeld voor de winning van blauwe kleurstof, het wedeblauw. Door de opkomst van indigo uit India en synthetische fabricage van kleurstoffen verdween deze teelt in Europa vrijwel geheel. Wede trekt met de bloeiende schermen allerlei insecten aan en kan als waardplant dienen voor vlinders, waaronder het oranjetipje en het groot koolwitje. Als de zaadschermen van wede rijpen, hangen hun donkere zaden prachtig naar beneden. Wede groeit het liefst op kalkrijke grond. Het kunnen grote en hoge (> 90 cm) planten worden die ondersteuning nodig hebben. Je plant ze op 30x30 cm.

Van zaai tot bloei

Wede kun je rechtstreeks zaaien in de volle grond in de periode juni-juli, of voorzaaien en daarna uitplanten. Ze bloeien eind april-mei.

Oogst

Je kunt al oogsten als de eerste bloemetjes van het scherm opengaan. De rest van het scherm is dan nog gesloten en ziet eruit als een geel bolletje.

Jakobsladder

Polemonium caeruleum. Vlambloemfamilie
(Polemoniaceae)

Jakobsladder schenkt ons in het voorjaar, zo rond eind april, begin mei fijne kleurelementen in een dan nog weinig bloeiende tuin. De geel-oranje meeldraden vormen een mooi contrast met de paarse of witte bloemblaadjes. Jakobsladder is een goede voedselplant voor onder meer solitaire bijen. Door deze bloemen in je tuin te zetten help je de bestuivers een handje wanneer er in het voorjaar nog niet zo heel veel voedsel te vinden is. De blaadjes staan, zoals de treden van een ladder, paarsgewijs naast elkaar op de steel van de plant. Vandaar de naam jakobsladder of hemelladder.

Van zaai tot bloei

Voorzaaien kan vanaf februari tot en met september. Vroege zaaingen zullen datzelfde jaar nog bloeien. De bloei van gevestigde planten start eind april, begin mei en ze bloeien wel tot eind juli. Als je de bloemetjes wegknipt zullen ze datzelfde jaar nog een keer bloeien. De plant vormt een dikke pol waaruit de bloemstelen ontspruiten en 50-70 cm hoog kunnen worden. Ondersteuning is niet nodig. Als plantafstand kun je 30x30 cm gebruiken. Jakobsladder gedijt zowel in halfschaduw als in de zon.

Mooie variëteiten

'Blue Pearl' en 'White Pearl'.

Oogst

Wanneer het eerste bloemetje ontluikt, kun je oogsten. De rest gaat verder open in de vaas.

▲ JAKOBSLADDER 'BLUE PEARL'

Doorwas

Bupleurum rotundifolium. Schermbloemfamilie (Apiaceae)

We stonden versteld van de lange houdbaarheid van doorwas toen we dit voor de eerste keer op de vaas testten. Drie weken bleef het mooi. Doorwas lijkt op bloemen van de familie van de wolfsmelk, maar het wortelachtige uiterlijk van het kiemplantje verraad dat het familie is van de schermbloemigen. De schermen geven een speelse, luchtige, frisgroene toets aan een boeket. Je kunt ze ook mooi drogen.

Van zaai tot bloei

Zaai doorwas vanaf het vroege voorjaar, rond half februari, tot aan de zomer. Voor een constante oogst is opeenvolgend zaaien nodig. Doorwas houdt van kou bij het kiemen en doet er gemiddeld drie maanden over om tot bloei te komen. Het groeit en bloeit het best in voorjaar en zomer, maar je kunt het ook in het najaar laten bloeien. Doorwas doet het goed in de zon en halfschaduw.

Bij regen kunnen de planten gaan hangen door het gewicht van de druppels die op de scherpjes en bladeren blijven liggen. Je kunt ze dus het beste ondersteunen met horizontale netten of gaas, of door een touw langs de rijtjes te spannen. Hoe breder je ze uitplant, hoe groter hun scherm wordt. De aan te raden afstand is 25x25 cm. Een grote plant kan na de eerste oogst nog een zijtak aanmaken. Kleine, fijne planten kun je maar één keer oogsten.

Mooie variëteiten

'Garibaldi'; 'Griffithii' en 'Green Gold'.

Oogst

Doorwas zal gaan hangen als je het te jong plukt. Oogst het als de scherpjes al wat knapperig stijf zijn, ook als je ze wilt drogen.

Duifkruid

Scabiosa atropurpurea. Kaardenbolfamilie (Dipsacaceae)

Ook duifkruid is heel populair bij insecten, en dan vooral bij hommels. Duifkruid heeft lange, stevige stelen met een klein, bol bloemetje. Het is niet echt een vuller in je boeketten, maar de bloemen zijn heel apart en geven boeketten iets weelderigs. Hun stelen groeien vaak enigszins kronkelig, waardoor ze wat ondersteuning nodig hebben. *Scabiosa atropurpurea* vind je in prachtige zachtroze en roedewijntinten.

Ook *Scabiosa stellata* 'Sternkugel' en 'Drumstick' zijn heel leuk. De bloemen zijn heel snel uitgebloeid, maar daarna ontstaat een zaadbol (de 'drumstick') die al aan de plant droogt en een knisperend geluid maakt. De zaadbollen staan heel lang op een vaas en je kunt ze zelfs in de winter gebruiken in droogboeketten en kransen.

Van zaai tot bloei

Duifkruid is een lichtkiemer; dek het zaad dus niet af met aarde. De zaailingen groeien het best als ze niet heel warm staan, tussen 10 en 15 °C is prima. Voorzaaien kan vanaf half februari, maar kan ook aan het eind van de zomer voor bloei in het volgende jaar.

Mooie soorten en variëteiten

* *Scabiosa atropurpurea*: 'Black Knight', 'Beaujolais Bonnets', 'Salmon Queen', 'Fata Morgana'.

* *Scabiosa stellata*: 'Sternkugel' en 'Drumstick'.

Oogst

Oogst duifkruid als de bloemen nog niet helemaal open zijn, ze komen verder uit op de vaas. Als ze wat verder uit zijn, kun je ze ook nog oogsten maar staan ze iets korter op de vaas. Zolang je de uitgebloeide bloemen eruit blijft knippen, zal de plant bloemen produceren, soms tot ver in de herfst.

DUIFKRUID ' SALMON QUEEN' ►

LENTEBLOEIERS

WINTERHARDE
EENJARIGEN

Vaasleven

Oogsten en snijbloemallure

Zodra je tuin in bloei staat, zul je genieten van de bloemenpracht. Ongelooflijk dat dat allemaal voortkomt uit die piepkleine zaadjes, bollen en knoppen. Tijd om je resultaten te oogsten. Bloemen zijn immers ook een feest in je huis. Als je ervoor kiest om met biologische bollen en zaden te werken en je bloemen met de seizoenen mee te telen, zonder verwarming en pesticiden, dan zijn alle bloemen die je plukt, in een vaas zet, cadeau geeft of verkoopt helemaal ecologisch. Dat voelt goed en rijk!

Het is fijn als bloemen minstens vijf dagen goed blijven in een vaas, zeker als je ze niet alleen voor jezelf plukt maar ook aan anderen uitdeelt of verkoopt. In dat laatste geval is het goed naar een vaasleven van zeven dagen te streven. Dat betekent wel dat niet alle bloemen geschikt zijn om te gebruiken als snijbloem. De bloemen die in dit boek worden geportretteerd zijn dat wel. We vertellen je in dit hoofdstuk welke factoren en kniptips je vaasleven verlengen vanaf de oogst.

LANG VAASLEVEN

Houdbaarheid

Omdat wij allebei voor klanten telen, telen wij alleen bloemen die aan de standaard van zeven dagen voldoen, met uitzondering van dahlia's en papavers. Daar zijn we gewoon dol op en het is een vreugde om ze elk jaar weer in alle vormen en kleuren op het veld te hebben staan. Bovendien zijn het zulke aandachttrekkers dat ze in veel boeketten echt de show stelen. Ook in de tuin zijn dahlia's blikvangers: ze blijven tot de eerste vorst bloeien en één plant geeft een heleboel bloemstelen.

Bloemen van bijvoorbeeld doorwas (*Bupleurum rotundifolium*), duizendschoon (*Dianthus barbatus*) en zomeraster (*Callistephus chinensis*) zijn daarentegen kampioenen in houdbaarheid en blijven, als je ze op de juiste manier oogst, zeker twee weken goed op de vaas.

Naast de soort of variëteit wordt de lengte van het vaasleven ook bepaald door het moment waarop je oogst en het stadium waarin bloemen zich bevinden wanneer je ze plukt. Lees daartoe de kniptips op p. 108. Bij de bloemportretten vind je specifieke oogsttips per bloem.

Eendagsvliegen

Sommige bloemen tref je niet snel aan in een bloemenwinkel. Bijvoorbeeld de bloemen van papaver (*Papaver somniferum*) of IJslandse papaver (*Papaver nudicaule*), die zijn fragiel en hebben een heel kort vaasleven. Maar er is bijna niets mooier dan een ontluikende papaverbloem met haar ragfijne, delicate blaadjes. Als je ze in je tuin

zet, zul je je keer op keer verwonderen en als je ze in een vaas zet of in een boeket stopt, heb je absoluut een origineel boeket. In de knop geplukt, zal een papaver een dag of drie blijven staan. Niet echt lang, maar het verrassingseffect is des te groter. Op p. 90 lees je een truc om de houdbaarheid te verlengen.

Ook heerlijk geurende bloemen als zomer-violier (*Matthiola incana*), damastbloem (*Hesperis matronalis*), en siererwt (*Lathyrus odoratus*) kun je zelf planten en plukken om binnen van te genieten.

VARIEER MET VORM EN KLEUR

Een boeket maak je levendig door een mooie mix van ingrediënten, net als bij een lekker gerecht. Denk hierbij aan blikvangers, verticale vormen en het afwisselen van ondersteunende bloemen met vullers en lucht. Je kunt al deze ingrediënten samen in een mooi boeket stoppen, maar een combinatie van een paar ingrediënten is ook een fijne afwisseling. Of pluk ter afwisseling eens een bos van één soort. En natuurlijk, het hangt ook samen met wat je op dat moment in je tuin hebt staan. In de tabel achterin vind je terug welke rol de bloemen in dit boek in boeketten vervullen.

Zomer

Tijd van overvloed

Dit is de periode dat je de bloemen bijna kunt zien groeien. De ene na de andere soort komt in bloei. Alsof er vuurwerk ontploft is. Op warme dagen zindert het. Je hoort de zwaluwen kwetterend door de lucht schieten, happend naar vliegjes. Op de velden klinkt het tikken van de sproeiers inmiddels ook vertrouwd in de oren.

Als bloemenboerinnen maken wij nu lange dagen op onze velden. We oogsten veel bloemen. Zeker als het erg warm is, is het fijn om dat 's ochtends vroeg of 's avonds in de schemering te doen. In het begin van de zomer zaaien we nog wat snelgroeïende bloemen, maar het werk verschuift steeds meer naar wieden, oogsten, deadheaden, zorgen dat er geen bloemen omvallen, dat ze voldoende water hebben en checken of er geen ziekten en plagen op de loer liggen.

KLUSSEN

Water geven

Het verschil is echt merkbaar: toen we begonnen met bloemen telen, was het op de zandleemgrond van Fleur-Couleur niet nodig om tijdens het zomerseizoen water te geven. En ook op Atelier Botanica gaan de sproeiers steeds vroeger in het seizoen aan. De klimaatverandering laat zich werkelijk voelen en we kunnen niet meer zonder bewateren. Zoals we in hoofdstuk twee schreven, heeft de grondsoort waarop je teelt ook invloed op de waterhuishouding. Zandgrond laat water makkelijker doorsijpelen dan compacte kleigrond. Zandgrond is dus sneller droog en kleigrond houdt water beter vast. Leemgrond zit daartussenin. Humus verhoogt het vermogen om water vast te houden. En ook het grondwaterpeil heeft invloed op je watervoorziening.

Het beste moment om plantgoed uit te planten is vlak voordat er regen voorspeld wordt. Als regen lang op zich laat wachten, is het noodzakelijk om je planten een tijdje te bewateren zodat ze goed kunnen aanslaan. Voordat wij de planten uitplanten, dompelen we de potjes waarin ze groeien ook vaak nog even onder water. Op die manier kan de grond zich volzuigen met water. Dat geeft de jonge plantjes een betere start als ze eenmaal in de bedden staan.

Een bed met net uitgeplante plantjes kun je zowel van bovenaf besproeien als bewateren met behulp van druppelsslangen. Druppelsslangen zijn flexibele slangen met gaatjes op gelijke afstand van elkaar die het water druppelsgewijs in de

bodem brengen. Ze zijn in veel verschillende diktes en lengtes te koop. Je hebt de keus of je ze bovengronds of onder de grond wilt leggen. De waterdruk en watercapaciteit in jouw tuin is ook van belang bij je keuze van een eventueel watersysteem. Zeker als je grootschaliger werkt; informeer jezelf goed over deze materialen en laat je adviseren door een gespecialiseerd bedrijf. In een kleine tuin kun je prima volstaan met een tuinslang en gieters.

Als ze eenmaal in de grond staan, moeten de jonge plantjes diep wortelen. Geef ze vooral niet elke dag water. Dan verwen je ze alleen maar en voelen ze niet de noodzaak om dieper naar water te zoeken en dus dieper te wortelen. In onze tuin geven wij, als de bodem nog goed vochtig aanvoelt, geen extra water. Als de bodem droog is, geven we na het uitplanten twee tot drie keer, om de twee dagen, water. Ook een goede structuur van je bodem draagt ertoe bij dat de planten dieper kunnen wortelen om daar water vandaan te halen. Een diep wortelsysteem is absoluut noodzakelijk als de bovenste lagen beginnen uit te drogen bij aanhoudende droogte. Een plant die water tekortkomt, is kwetsbaarder voor ziekten en plagen; de opbrengst zal lager zijn en de plant zal te snel in bloei schieten (stressbloei).

Controleer in droge periodes regelmatig of de diepere plantenwortels nog voldoende water ter beschikking hebben door een putje te graven in de grond. Je zult direct zien tot waar het vocht

nog komt. Bij lang aanhoudende droogte is het om water te geven.

Wanneer planten een zekere hoogte hebben bereikt, is het aan te raden ze niet meer van bovenaf te besproeien. Door het gewicht van het water gaan ze plat of krom liggen en zullen ze ook krom verder groeien. Zo'n bloemsteel kan misschien bizar en leuk zijn in je bloemencreaties, maar zelf hebben we liever rechte stelen. We geven daarom water aan de voet van de planten.

Je hebt het natuurlijk niet altijd voor het zeggen. In ons veranderende klimaat hebben we al vaker een erg droog voorjaar gehad en ook worden pittige stortbuien in de zomer steeds gewoner. Die zorgen er soms voor dat een bed met bloemen plat valt. Als het daarna door de warmte snel droogt, kan zo'n platgeslagen bed nog weer terugveren.

Water van bovenaf kan, in combinatie met felle zon, ook zorgen voor verbrande bladeren. Zeker in de zomer geef je daarom het liefst 's morgens vroeg water of later op de dag, wanneer de zon niet meer het heetst is. Dit heeft ook als voordeel dat er minder water door verdamping verloren gaat. Let op dat je planten niet te lang vochtig blijven: dan zijn ze een ideale kiemplaat voor schimmelsporen. Met het aanbrengen van een mulchlaag rondom je planten zorg je ervoor dat je bodem minder snel uitdroogt.

Wieden

Jouw doel is een tuin vol gezonde en vitale bloemen. Maar naast de planten die je zelf hebt gezaaid of geplant, zullen zich ook spontaan ongenode gasten aandienen – onkruid. Dat kan heel verrassend zijn en niet misstaan in de kleurenprijs. Maar voor ons zijn het toch vooral concurrenten van onze bloemen, die ook hun beslag leggen op water, licht en voedingsstoffen. Wij beteugelen onkruid met allerlei slimme trucs. Dat is makkelijker dan je misschien denkt.

◀ EEN NIEUWE LICHTING MEDIUM
BLOEIERS DE GROND IN.

Als beginner is het moeilijk om van elke soort het kiemplantje te herkennen. Zijn die groene, eerste blaadjes het kiemplantje van een gezaaide bloem of komt er een onkruidje tevoorschijn? Het onderscheid is makkelijker te maken wanneer je op rijen teelt. Geef bijvoorbeeld met stokjes aan waar je de rijtjes zaaide, zo weet je waar je bloemenzaden moeten uitkomen. Observer veel en leer. Na een paar jaar kun je onkruid prima onderscheiden van je gezaaide bloemen en weet je welk kiemplantje bij welke soort bloem hoort. Ook voor onkruidbeheersing later in het seizoen is het handig om in rijen te zaaien. Wij werken graag met een rijentrekker (zie p. 58) zodat we dan makkelijk met een schoffel tussen de rijen kunnen wieden. Als je in je tuin een border hebt ingezaaid, en niet zo strak met rijen werkt, kun je de eerste jaren een stokje met daaraan een labeltje in de grond steken, zodat je weet waar je wat kunt verwachten. Schoffelen is dan misschien iets minder efficiënt, maar ook aanzienlijk overzichtelijker.

Het is de kunst om er zo vroeg mogelijk bij te zijn. Hoe groter je onkruid wordt, hoe meer je je handen zult moeten gebruiken om het eruit te trekken en hoe minder soelaas een schoffel zal bieden. Met de hand onkruid uittrekken kan een belasting zijn voor je rug en knieën en vergt veel meer energie. Idealiter schoffel je het onkruid weg wanneer het in het 'witte-draad'-stadium is. Een pas gekiemd zaadje ziet eruit als een wit draadje met een speldenkopje. Op dat moment zie je er nog niet veel van bovengronds. Eenmaal doorgesneden gaat het dood.

Onkruid beheersen heeft vooral effect bij droog en zonnig weer. Zo kun je met behulp van schoffels alle kleine onkruiden in de toplaag van je bodem 'wegsnijden'. Bij droog en warm weer drogen deze doorgesneden en verzwakte plantjes snel uit en ben je ervanaf. Bij nat weer kan het plantje opnieuw water opnemen en de groei hernieuwen. Kijk dus vooral even welk weer er voorspeld wordt voor je gaat schoffelen. Blijft het de hele dag zonnig? Ideaal!

Een weerbare tuin

Werk met de natuur samen

Het is zomer, je loopt door je tuin en plukt wat bloemen. Tijdens het knippen merk je op de stelen van de leeuwenbekjes (*Antirrhinum majus*) roestkleurige vlekjes. En op de muntplanten (*Mentha*) zie je glanzende blauwe kevers zitten. Maar gelukkig kom je ook helpers tegen: lieveheersbeestjes in verschillende kleuren die de luizen uit de siererwtten (*Lathyrus odoratus*) eten. Een kikker die uit de poel springt op zoek naar slakken. En boven het veld aast een buizerd op muizen.

Vroeg of laat zul je in je bloementuin een of andere schimmel, ziekte of plaaginsect tegenkomen. Geen paniek, met enkele eenvoudige basisprincipes kun je jouw tuin weerbaarder maken! Meestal lost de natuur het probleem van die indringers dan vanzelf weer op. Als je weet met welke ziekte of plaag je te maken hebt, dan kun je – waar gepast – de nodige maatregelen nemen en de natuur zelfs met je mee laten werken.

MET DE NATUUR MEE TUINIEREN

Biodiversiteit brengt balans

We noemden het al eerder en zien het ook steeds weer terug in onze tuin: de natuur zit fantastisch in elkaar. Alle planten, dieren en micro-organismen werken samen en houden elkaar en de bodem in balans. Hoe meer biodiversiteit, ofwel hoe meer verschillende organismen, hoe beter die balans.

Zo goed als elke vorm van leven heeft wel een natuurlijke vijand. Bladluizen worden opgegeten door lieveheersbeestjes en de larven van zweefvliegen, slakken door kikkers. Rupsen kunnen geparasiteerd worden door sluipwespen of opgegeten worden door vogels. Muizen door roofvogels en uilen, en ga zo maar door. Is er geen natuurlijke vijand aanwezig? Dan kan deze soort uitgroeien tot een plaag. Bladluizen groeien dan al snel uit tot een ongewenste hoeveelheid.

Maak van je tuin een plek met zoveel mogelijk biodiversiteit: een heg of struweel waar vogeltjes kunnen nestelen, een poel waar kikkers kunnen gedijen en voldoende gevarieerde nectar en stuifmeel gedurende het seizoen om verschillende soorten nuttige insecten aan te trekken. Op een groot stuk land, creëer je het liefst een haagkant (ook een goede windbreker) en heb je misschien wel een hoge boom staan of sla je een nestpaal, voor roofvogels. Zorg er ook voor dat dit nuttige leven in de tuin kan overwinteren. Snoei daarom je meerjarige bloemen pas na de winter. Zo zal bijvoorbeeld het lieveheersbeestje hun oude stengels als schuilplaats gebruiken. Ook gevallen bladeren en takjes bieden ideale overwinteringsplaatsen voor heel wat insecten.

De rust van roteren

Als je op een grotere schaal werkt, zul je een flink aantal teeltbedden in je tuin hebben. Door dezelfde soorten niet elke keer in hetzelfde bed in te zaaien, maar hun standplaats in het volgende jaar te verhuizen naar een volgend bed, geef je minder kans aan de opbouw van ziekten en plagen. Dit leggen we verder uit in hoofdstuk negen. Je roteert op basis van de plantenfamilies.

Heb je alleen een bloemenborder, dan is dit minder aan de orde. Maar ook dan is het beter om af en toe te kiezen voor een andere bloem (uit een andere familie) op dezelfde plek. Vaste planten verplaats je hooguit om de paar jaar.

Kies de juiste standplaats

Planten worden sterk als je ze in die omstandigheden plaatst waar ze het liefst groeien. Schaduwgroeiers zoals judaspenning (*Lunaria annua*) zet je daarom in de schaduw, zonzonabidders zoals statice (*Limonium sinuatum*) en zinnia (*Zinnia elegans*) in de volle zon. Hoe meer ze zich in hun element voelen, hoe sterker ze zich ontwikkelen en des te minder vatbaar ze zijn voor ziekten en plagen. Grondsoort en vochtigheid spelen ook een rol. Teel jij een soort die het telkens weer laat afweten? Dan past deze misschien gewoon niet bij jouw bodem of omgeving en ben je beter af met planten

► 1. ZWEEFVLIEG OP DAHLIA 2. VUURWANTS EN GOEDE HELPERS IN DE TUIN 3. DE ORANJE SPIKKELS VERADEN ROEST 4. DISTELS TREKKEN PUTTERTJES AAN

Zaden winnen

**Van zaad tot plant,
van plant tot zaad**

Het is een wonder hoe planten zoveel minuscule zaden kunnen voortbrengen, die op hun beurt weer voor een heleboel nieuwe planten zorgen. En het is magisch om dan aan het begin van een nieuw teeltseizoen je eigen bloemenzaden te zaaien en die te zien uitgroeien tot prachtige bloemen.

Een teeltplan Tot in de puntjes

Stort jij je elk jaar weer volop op je tuin en teel je naar hartenlust het liefst zoveel en zo lang mogelijk bloemen? Dan is het heerlijk om in het drukke lente- en zomerseizoen een plan te kunnen volgen dat je in de rustige winter al had gemaakt. Geen stress over 'plant ik dit nu op de juiste plaats?', 'kan ik nu nog zinnia's zaaien of is het al te laat?'. Jouw eigen teelkalender vertelt je wanneer je welke soort moet zaaien en je plattegrond en teeltrotatieplan geven aan waar welke bloem mag komen te staan.

In het vorige hoofdstuk lieten we zien hoe je op een kalender kunt aangeven wanneer de soorten van elke bloemgroep gezaaid kunnen worden. Daarmee heb je houvast voor een mini-pluktuin met een paar soorten, of als je een bonte bloemenborder wilt. Maar het volstaat niet bij een grootschaligere of professionele aanpak. Daar komt wat meer meet-, reken- en planwerk bij kijken.

Hoe groter je bloementuin en hoe meer verschillende soorten bloemen, des te meer werk. Leg de lat niet te hoog voor jezelf en begin je eerste jaar met een beperkt aantal soorten. Je zult merken dat je met elk teeltseizoen veel ervaring en kennis opdoet en dat de planning je steeds makkelijker af gaat. Dus zet een pot thee, ruim je keukentafel leeg, neem er wat kleurstiften en papier (of je computer) bij, en bedenk dat je met deze planning jezelf een groot cadeau doet!

Dit planwerk bestaat uit twee, of zelfs drie, grote delen:

- 1 **Een plan in de tijd:** wanneer ga je een soort zaaien of planten, met als resultaat jouw teeltkalender.
- 2 **Een plan in de ruimte:** waar zet je het neer, met als resultaat jouw plattegrond.
- 3 En, om je tuin weerbaar te houden, maak je ook een **teeltrotatieplan**.

1 EEN TEELTKALENDER

Van zaad tot bloei

Het is elk jaar weer een wonder hoe een kale wintertuin een paar maanden later verandert in een ware bloemenexplosie. In februari, maart en april piepen de voorjaarsbloeiende bollen en knollen als eerste uit de grond en worden gevolgd door de bloemen van de tweejarigen. Daarna komen de winterharde eenjarigen en als laatste de vorstgevoelige eenjarigen in bloei. De zomer- en najaarsbloeiende knollen en bollen zoals dahlia's (*Dahlia*) en gladiolen (*Gladiolus*), bloeien vanaf eind juni.

Een meerjarige bloemsoort zal elk jaar rond dezelfde datum beginnen te bloeien. Er zijn meerjarige soorten die al in het vroege voorjaar bloeien, maar er zijn evenzoveel soorten die in de zomer of het late najaar bloeien. Om zo lang mogelijk van bloeiende bloemen te genieten, proberen wij onze tuinen van maart tot aan de eerste vorst in bloei te hebben en stemmen we onze planning daarop af.

Neem er de kalender uit het vorige hoofdstuk bij. Daarmee heb je de markering van de ijkpunten en de zaai- en bloeiperiodes van de verschillende bloemgroepen.

Om te bepalen wanneer je een eenjarige soort het best kunt zaaien - en we hebben het nu echt over een planning van week tot week - is het handig om te weten hoe lang die soort erover doet om van zaaiing tot bloem te komen. Wij hebben voor jou deze info alvast in een tabel gezet (zie p. 190/191).

Je kunt ervan uitgaan dat dit proces trager verloopt bij lagere temperaturen en minder licht dan bij hogere temperaturen en meer licht. Een eenjarige ridderspoor (*Consolida ajacis*) doet er bijvoorbeeld gemiddeld drie maanden over, maar wanneer je deze in februari zaait, als het nog koud is en de dagen korter zijn, zal de plant er iets langer over doen. Zaai je ze daarentegen pas in april, als het warmer is en de dagen lengen, dan zullen ze sneller in bloei komen.

